

Den styrkede pædagogiske læreplan

Denne DCUM-vejledning beskriver de krav, der er til arbejdet med Den styrkede pædagogiske læreplan. Til sidst giver vi gode råd til, hvordan arbejdet kan gribes an.

Vejledningen skal støtte dagtilbud og kommuner i at leve op til kravene i Den styrkede pædagogiske læreplan. Vejledningen er skrevet på baggrund af Dagtilbudslovens paragraf §7-9, Bekendtgørelsen om de pædagogiske mål og indhold i de seks læreplanstemaer, Børne- og Socialministeriets publikation Den styrkede pædagogiske læreplan - Rammer og indhold, Master for en styrket pædagogisk læreplan samt på DCUM's viden om og erfaring med de pædagogiske læreplaner.

Den styrkede pædagogiske læreplan

Den styrkede pædagogiske læreplan udgør rammen for det pædagogiske arbejde. Alle dagtilbud skal udarbejde en skriftlig, pædagogisk læreplan for hele børnegruppen i alderen 0-2 år og fra 3 år og frem til skolestart. Det er lederen af dagtilbuddet, der er ansvarlig for at udarbejde læreplanen og at det pædagogiske arbejde bliver tilrettelagt og udført inden for læreplanens rammer. Den styrkede pædagogiske læreplan skal evalueres mindst hvert andet år, og lederen er ansvarlig for at den pædagogiske læreplan og evalueringen bliver offentliggjort.

I Den styrkede pædagogiske læreplan er det en grundlæggende tanke, at hvert barn er medskabere af egen læring. Det pædagogiske personale er ansvarlige for at støtte, guide og udfordre børnene, uanset om der er tale om leg, planlagte aktiviteter eller daglige rutiner.

Ved at bruge den pædagogiske læreplan til løbende at reflektere over, evaluere og udvikle den pædagogiske praksis, bliver det faglige blik skærpet for de små læringsøjeblikke i hverdagen. Det giver mulighed for at sammentænke arbejdet med at skabe sunde og udviklende børnemiljøer og fremme børnenes udvikling og læreprocesser.

Ifølge dagtilbudsloven skal børnenes perspektiver inddrages i arbejdet med børnemiljø. Det betyder, at dagtilbuddene er forpligtede til at give børnene medbestemmelse og tage udgangspunkt i børnenes perspektiver.

Tre centrale elementer i Den styrkede pædagogiske læreplan:

- Det fælles pædagogiske grundlag
- De seks læreplanstemaer
- Brede pædagogiske mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring

DEN STYRKEDE PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

Det fælles pædagogiske grundlag

Det fælles pædagogiske grundlag består af én fælles forståelse og tilgang til, hvordan der arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.

PÆDAGOGISK GRUNDLAG

Det fælles pædagogiske grundlag indebærer:

Barnesynet

Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn har ret til at være børn, til at være forskellige og udvikle sig i forskelligt tempo.

Dannelses- og børneperspektiv

Børn skal høres og tages alvorligt. Dagtilbuddet skal invitere barnet til at være aktivt deltagende og gennem medbestemmelse og medansvar give dem en forståelse for og oplevelse med demokrati.

Leg

Legen har værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af dagtilbuddet.

Et bredt læringssyn

Læring sker hele dagen - gennem leg, socialt samspil, hverdagens rutiner og planlagte aktiviteter. Det pædagogiske læringsmiljø skal spænde bredt og understøtte børnenes kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive læring.

Børnefællesskaber

Leg, dannelse og læring sker i socialt samspil med de øvrige børn og voksne. Børnefællesskabet har en afgørende betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig i dagtilbuddet.

Et pædagogisk læringsmiljø

Det pædagogiske personale er ansvarlig for at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der fører børnene videre i deres sociale, emotionelle og kognitive udvikling.

Forældresamarbejde

Et godt forældresamarbejde, hvor forældrene har indflydelse på og inddrages aktivt på dagtilbuddets arbejde og med børnegruppens trivsel og udvikling.

Børn i udsatte positioner

Understøttelse af børn i udsatte positioner, så de udfordres og oplever mestring, at de voksne har positive forventninger til dem og at de er en betydningsfuld del af fællesskabet.

Sammenhæng med børnehaveklassen

Der skabes indholdsmæssigt sammenhæng og flow mellem den pædagogiske læreplan og rammerne for børnehaveklassen, og hvor dagtilbud og skolerne har et tæt samarbejde.

De seks læreplanstemaer

LÆREPLANS- TEMAER

Den pædagogiske læreplan skal også beskrive, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes brede læring indenfor og på tværs af de seks læreplanstemaer. For hvert tema er der opstillet to brede pædagogiske læringsmål. De skal understøtte sammenhænge mellem det organiserede læringsmiljø og børnenes læring og udvikling. Det vil sige, at de pædagogiske mål kan fungere som en pejling af børnenes læring i børnefællesskabet på baggrund af det læringsmiljø, børnene tilbydes.

1. Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.

De pædagogiske mål for læreplansteamet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af bl.a. alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

2. Social udvikling

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed. Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

De pædagogiske mål for læreplansteamet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource og som bidrager til demokratisk dannelse.

3. Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale. Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner, at det pædagogiske personale fungerer som rollemodeller for børnene, og at børnene guides i at indgå i fællesskaber med andre børn.

De pædagogiske mål for læreplansteamet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

4. Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på gennem kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden samt følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen.

De pædagogiske mål for læreplansteamet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

5. Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension. Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også et grundlag for at arbejde med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.

De pædagogiske mål for læreplansteamet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres verden, så børnene får erfaringer med at kenkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder begyndende matematisk opmærksomhed.

6. Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet. Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå omverdenen.

De pædagogiske mål for læreplansteamet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnene engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Øvrige krav i Den styrkede pædagogiske læreplan

Inddrag lokalsamfundet

I Den styrkede pædagogiske læreplan skal det fremgå, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med pædagogiske læringsmiljøer. Det er i regeringens udspil, Stærke dagtilbud – alle børn skal med i fællesskabet, betegnet som **åbne dagtilbud**. Heri ligger, hvordan dagtilbuddet kan åbne op for et samarbejde med eksterne tilbud i området så som f.eks. biblioteker, museer, idrætstilbud, plejehjem, erhvervsliv m.m. med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsrum.

Dagtilbuddet kan også overveje om samarbejde med ældre medborgere, skolebørn eller andre frivillige kan bidrage med en særlig viden eller interesse inden for et specifikt emne eller område.

Et godt børnemiljø

Det skal også fremgå, hvordan dagtilbuddets arbejde med at skabe, fastholde og udvikle et **godt børnemiljø** bliver en integreret del af det pædagogiske læringsmiljø. Ordet børnemiljø anvendes som et samlet begreb for det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børnenes oplevelser af børnemiljøet skal inddrages i det omfang børnenes alder og modenhed tillader det.

Arbejdet med børns læring og trivsel kan ikke isoleres fra arbejdet med børnemiljøet. De to ting hænger sammen, og det er derfor oplagt at overveje, hvordan arbejdet med børnemiljø kan være med til at støtte op om arbejdet med læringsmål, og omvendt.

[Se også DCUMs vejledning om børnemiljø](#)

ØVRIGE KRAV

DCUM anbefaler

Der er i loven ikke opstillet specifikke mål for, hvad børnene (som minimum) skal lære, mens de går i dagtilbud. Dog skal det fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter børnenes brede læring indenfor og på tværs af de seks læreplanstemaer samt inden for de to pædagogiske mål for hvert læreplanstema. Det betyder, at dagtilbuddet ikke er forpligtet til at opstille lokale mål for børnegruppernes læring, men at de skal beskrive de pædagogiske metoder og aktiviteter, som dagtilbuddet vil gøre brug af for at understøtte ovenstående. DCUM anbefaler, at man i arbejdet med den pædagogiske læreplan sætter barnet i centrum og sammentænker børnemiljø og læreplaner.

Det kan I blandt andet gøre ved at:

1. Skabe **læringsøjeblikke** gennem hele dagen. Sammentænk læreplaner og børnemiljø, og tænk læreplansarbejdet ind i en større sammenhæng. Ved at gribe læringsøjeblikkene og give dem et målrettet fokus, opnås en helhedsorienteret tilgang til læring. DCUM anbefaler dialogmaterialet "[Skab læringsøjeblikke i hverdagens små rutiner](#)" til at komme i gang med arbejdet.
2. Være nysgerrige på børnenes **fysiske og æstetiske læringsmiljø**. Virker rummene efter hensigten? Motiverer rummene og det æstetiske miljø til den form for leg og aktivitet, som er tiltænkt? Hvordan oplever børnene rummene? DCUM anbefaler værktøjet "[Skab rum der virker](#)" til at komme i gang med arbejdet.
3. Undersøge **børn og voksnes samspil og relationer til hinanden**. Bliver alle børn tilbudt tætte og udviklingsstøttende relationer til voksne omsorgspersoner? Er alle børn en del af børnefællesskabet og har alle børnene en eller flere venner i børnegruppen? DCUM anbefaler værktøjerne "[Venskabsskema](#)" og "[Relationsskema](#)" til at komme i gang med arbejdet.
4. Sætte fokus på **børnenes oplevelse af hverdagen**. Få børnene til at fortælle, hvordan de oplever hverdagslivet i dagtilbuddet. Støt børnene i at udtrykke sig om forskellige temaer og aktiviteter. Et eksempel kunne være leg. Spørg ind til hvilke lege kan børnene godt kan lide, og hvilke de godt kunne tænke sig at lege noget mere? DCUM anbefaler værktøjet "[Undersøgelseskassen](#)" til at komme i gang med arbejdet.
5. Være bevidste om at skabe et bæredygtigt forældresamarbejde der inddrager og bruger **forældrenes perspektiver** aktivt i hverdagen. Vær derfor bevidst om hvilken ressource forældrene er i samarbejdet om at styrke børnenes trivsel, udvikling og læring i dagtilbuddet. Gennem det daglige samarbejde og dialog omkring barnets sociale liv og læring i dagtilbuddet kan personale og forældre i fællesskab fremme barnets trivsel, læring og udvikling. Når den styrkede pædagogiske læreplan skal udarbejdes, evalueres m.v., skal forældrebestyrelsen inddrages.

[Se også DCUMs metodehåndbog "40 veje til bedre trivsel for børn i dagtilbud"](#)

Baggrund

Retskilder

Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven):

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=202833#idbac1af7a-69d6-4b20-913e-af4104542065>

Vejledning om dagtilbud: VEJ nr. 9109 af 27/02/2015

<https://www.retsinformation.dk/pdfprint.aspx?id=168574>

Litteratur

Børne- og socialministeriet: Den styrkede pædagogiske læreplan – Rammer og indhold, 2018

<https://www.emu.dk/modul/den-styrkede-paedagogiske-laereplan---rammer-og-indhold>

Børne og socialministeriet og Danmarks Evalueringsinstitut: Evaluerende pædagogisk praksis, 2018

<https://www.emu.dk/modul/evaluerende-paedagogisk-praksis-0>

Børne og socialministeriet og Danmarks Evalueringsinstitut: Redskab til selvevaluering

<https://www.emu.dk/modul/redskab-til-selvevaluering>

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling: Master for en styrket pædagogisk læreplan – Pædagogisk grundlag og ramme for det videre arbejde med læreplanstemaer og få brede pædagogiske læringsmål, 2018

<https://www.emu.dk/modul/den-styrkede-paedagogiske-laereplan---rammer-og-indhold>

DCUM-materialer

Børnemiljø og læreplaner – idéer til at skabe sammenhæng

<http://dcum.dk/dagtilbud/vaerktoejer-og-inspiration/boernemiljoe-og-laereplaner-ideer-til-at-skabe-sammenhaeng>

Dagtilbudstermometeret

<http://dcum.dk/om-dagtilbudstermometeret>

DCUM-værktøjskassen Bedre børnemiljø

<http://dcum.dk/vaerktoejer-og-inspiration/vaerktoejskasse-bedre-boernemiljoe>

Skab læringsøjeblikke – i hverdagens små rutiner

<http://dcum.dk/dagtilbud/vaerktoejer-og-inspiration/skab-laeringsoejeblikke-i-hverdagens-smaa-rutiner>

Williams overgang – fra børnehave til skole

<http://dcum.dk/shop/materialer/dagtilbud/dialogmateriale-williams-overgang>

40 veje til bedre trivsel for børn i dagtilbud – metoder fra praksis

<http://dcum.dk/dagtilbud/vaerktoejer-og-inspiration/40-veje-til-bedre-trivsel-for-boern-i-dagtilbud-metoder-fra-praksis>